

Fredagen den 15 november

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 7 innevarande månad.

§ 2 Om information till riksdagen rörande utländska trygghets-system och skatteförhållanden

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *af Ugglas'* (m) den 30 oktober framställda interpellation, nr 141, till herr finansministern, och anförde:

Fru talman! Herr af Ugglas har frågat finansministern om denne vill medverka till att riksdagen får löpande information om andra industriländers sociala trygghetssystem och skatter. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Som grund för sin interpellation åberopar herr af Ugglas en rapport kallad Trygghetssystem och skattetryck – Sverige i internationell jämförelse, som moderata samlingspartiet publicerade i juni i år. I denna rapport har några moderater under herr af Ugglas ledning sökt redovisa sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, pensioner, familjestöd samt skatter i Sverige och i vissa andra industriländer för år 1972. De anser sig ha funnit att den svenska trygghetspolitiken är jämförelsevis dålig. Då herr af Ugglas i hög grad utgår från rapporten i sin interpellation skall jag ta upp och något kommentera rapportskrivarnas produkt.

Moderaterna hävdar att rapporten ger en bild av hur trygghetssystemet verkar för "vanliga familjer". Det bör observeras att man därvid har utelämnat de ensamma föräldrarna, låginkomsttagarna och de icke yrkesverksamma. Stora grupper som är särskilt beroende av trygghetspolitiken lämnas således utanför redovisningen. Det innebär att rapporten inte innefattar exempelvis bostadstilläggen till över 500 000 familjer och till mer än 700 000 pensionärer. Samhället satsar årligen över 2 000 miljoner kronor på bostadstilläggen till barnfamiljerna och pensionärerna. Detta är reformer som moderaterna inte alls beaktar i en rapport som gör anspråk på att jämföra olika länders trygghetssystem.

Men det är inte bara bostadstilläggen som faller utanför det av moderaterna redovisade trygghetssystemet. I moderatrapporten anses Sverige sakna arbetslöshetsförsäkring trots att staten på detta område under försäkringsåret 1971/72 satsade ett belopp på över 400 miljoner kronor. Även andra grundläggande delar av trygghetssystemet berörs bara flyktigt

Fredagen den
15 november 1974

Om information till riksdagen rörande utländska trygghetssystem och skatteförhållanden

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghets-
system och
skatteförhållanden*

eller förbigås helt. Det gäller bl. a. den sociala omvårdnaden för äldre, handikappade och barnfamiljer liksom de mera grundläggande frågorna beträffande hälso- och sjukvården.

När det sedan gäller de områden moderaterna faktiskt redovisar är det ett genomgående drag i rapporten att man söker svartmåla de svenska förhållandena, bl. a. genom att inte redovisa olika begränsningar i andra länders sociala trygghetssystem. Moderatrapporten belastas av allvarliga metodfel och direkt felaktiga eller missvisande sakuppgifter.

Moderatrapporten behandlar också frågan om skatter och arbetsgivaravgifter. T. o. m. i denna rapport tvingas moderaterna konstatera att den svenska arbetsgivaravgiften för socialförsäkringen inte är hög jämfört med andra länders.

Herr af Ugglas antydningar om att administrationen av den svenska socialförsäkringen skulle föra med sig höga skatter saknar helt underlag. Det är ett känt faktum att vi i vårt land genom socialförsäkringens generella utformning har en betydligt enklare administration än i flertalet andra länder.

När det gäller hela frågan om skatterna i Sverige finns det här liksom i andra sammanhang anledning att peka på inte bara skatternas storlek utan att också göra klart för sig hur skatterna används som ett led i den inkomstutjämning vi eftersträvar och som ett medel att finansiera bl. a. trygghetspolitiken. Det sociala trygghetssystem som utgör en omistlig tillgång för landets medborgare förutsätter en solidarisk skattepolitik.

Moderaterna klagar i rapporten över bristen på uppgiftskällor i fråga om olika länders socialpolitik, varmed de vill ursäkta bristerna i sina jämförelser. I själva verket utnyttjar moderaterna inte en rad viktiga publikationer som innehåller betydelsefullt faktamaterial för internationella socialpolitiska jämförelser. Jag vill understryka att internationella jämförelser är vanskliga att göra bl. a. därför att ett enskilt lands socialpolitik måste sättas in i sitt ekonomiska och politiska sammanhang för att kunna rätt bedömas. När moderaterna ändå gett sig in på sådana jämförelser borde de åtminstone ha utnyttjat den internationella socialpolitiska information som finns.

Nu försöker man i stället tala om andras förmenta okunnighet. Det påstås att socialdepartementet, socialstyrelsen och riks försäkringsverket i stort sett saknar uppgifter om de socialpolitiska förhållandena i andra länder. Detta är naturligtvis felaktigt. Vi håller oss informerade bl. a. genom att utnyttja också de källor moderaterna helt förbigått. Både departementet och verken har väl utvecklade internationella förbindelser och deltar i ett omfattande socialpolitiskt samarbete inom Europarådet, OECD, ILO osv. Även genom våra socialattachéer, som under budgetåret 1973/74 avgav 284 rapporter till socialdepartementet, har vi goda möjligheter att följa utvecklingen inom socialförsäkringen och annan socialpolitik liksom arbetsmarknaden. Inte bara utländska socialpolitiker utan också internationellt kända samhällsforskare håller kontakt med

det svenska socialdepartementet och svenska myndigheter för fortlöpande debatt och jämförande studier. Det beror givetvis på att vi i Sverige har ett väl utvecklat trygghetssystem som också tilldragit sig stor internationell uppmärksamhet.

Även mellan de nordiska länderna har utvecklats ett nära socialpolitiskt samarbete. Vi har genom Nordiska rådet, ministerrådsmöten och den nordiska socialpolitiska kommittén mycket ingående fortlöpande kontakter. I anslutning till det nordiska socialministermöte som hålls vartannat år publiceras en omfattande statistisk redovisning över de sociala trygghetsanordningarna i de nordiska länderna. Jag vill också peka på att vi tillsammans med de övriga nordiska länderna sedan länge bedriver ett framgångsrikt arbete på att harmonisera bl. a. socialförsäkringsreglerna. Ett uttryck för detta är den viktiga sociala trygghetskonventionen mellan de nordiska länderna.

Interpellanten vill att riksdagen, exempelvis i samband med statsverkspropositionen, skulle få löpande information om andra industriländers sociala trygghetssystem och skatter. Mera allmänna socialpolitiska översikter av det slag interpellanten tydligen tänkt sig kan för närvarande knappast göras meningsfulla. Det beror på att utgångspunkten för t. ex. pensions- och sjukförsäkringssystemen är olika i olika länder. En korrekt redovisning skulle därför behöva omgärdas med så många reservationer att den önskade översiktligheten skulle gå förlorad. Motsvarande gäller beträffande skatterna.

Jag vill i detta sammanhang ånyo understryka att varje lands socialpolitik måste bedömas utifrån det enskilda landets ekonomiska och politiska förhållanden. Allmänt hållna socialpolitiska jämförelser – även om de till skillnad från moderatrapporten är korrekta – blir därför av begränsat värde. Jag finner det däremot viktigt att man i samband med olika preciserade och konkreta socialpolitiska reformförslag tar reda på motsvarande förhållanden i andra länder. Som bekant ingår det därför i många offentliga utredningar uppgifter om socialpolitiken i andra länder som underlag för olika överväganden och förslag. Det anser jag vara det mest meningsfulla sätt på vilket vi kan och bör utnyttja socialpolitiska data från andra länder i det svenska reformarbetet.

Jag vill avslutningsvis framhålla att det i flera internationella organ pågår ett omfattande utvecklingsarbete som syftar till att förbättra det socialpolitiska informationssystemet. Socialdepartementet och flera svenska myndigheter deltar aktivt i detta arbete. Detta utvecklingsarbete bör på sikt ge ökade möjligheter att kunna göra jämförelser mellan socialpolitiken i olika länder.

Herr AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret – även om jag inte kan vara alldeles nöjd med det, eftersom socialministern dels inte funnit min fråga ge anledning till ett positivt svar, dels i långa stycken missförstått den rapport som låg till grund för interpellationen och som

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghetssystem och
skatteförhållanden*

socialministern också uppehållit sig vid i sitt svar.

I den utredningen har vi velat beskriva hur de grundläggande delarna av det sociala trygghetssystemet och skattesystemet fungerar ur den vanliga familjens synpunkt, ur individens synpunkt. Vi trodde – som det nu visade sig med rätta – att det fanns mycket att lära av en sådan undersökning. Utgångspunkten var bl. a., för att citera statsrådet i ett avsnitt av hans svar som jag håller med om, att man inte bara skall "peka på skatternas storlek utan också göra klart för sig hur skatterna används bl. a. som ett medel att finansiera trygghetspolitiken".

Den grundläggande metoden har varit att jämföra det skydd som trygghetssystemet ger vid sjukdom, ålderdom, arbetslöshet osv. med genomsnittlig industriarbetarlön i respektive land. Denna metod är, såvitt jag vet, en nyhet. Motsvarande internationella undersökningar på det här området mäter den absoluta nivån för olika ersättningar, som sedan omräknas till någon valuta, med alla de felkällor som sammanhänger med olika prisnivåer, indirekta skatter och växelkursförändringar. I vår rapport har industriarbetarlönen tagits som ett grovt mått på vanliga människors standardnivå. Endast på det sättet kan man, såvitt jag förstår, få en rimlig jämförbarhet mellan länderna. Vi får också på det sättet ett mått på vad jag skulle vilja kalla för den sociala ambitionsnivån, alltså på hur hög standard vi är villiga att ge sjuka, gamla och arbetslösa i relation till vanliga inkomsttagares standard. Jag tror inte att socialministern kan peka på någon annan undersökning där man ur individens synpunkt jämför hur trygghetssystemet fungerar i olika länder.

Socialministern ifrågasätter nu inte heller, vilket jag uppskattar, värdet av sådana jämförelser och han ifrågasätter inte beräkningarna i den här rapporten. Vad socialministern ifrågasätter är fullständigheten i rapporten i fråga om statistik på de områden den behandlar, han ifrågasätter metoden, som han uppenbarligen missförstått, utan att närmare klagöra varför, och han understryker svårigheten i att göra jämförelser av det här slaget.

På denna senare punkt vill jag gärna helt hålla med socialministern. Denna svårighet framhålles också uttryckligen i rapporten:

"Jämförelserna måste tyvärr bli grova eftersom det inte föreligger något utförligt material som beskriver social trygghet och socialförsäkringar hos olika stater utifrån gemensamma definitioner. Varje land har sina traditioner och utgångspunkter. Lagstiftningen är ofta mycket komplicerad på socialförsäkringsområdet. Olika huvudmän finns för olika delar av tryggheten inom varje land. --- Därutöver finns olika former av avtalsbundna sociala förmåner. Dessa är ofta dåligt kartlagda och innehålllet varierar mycket mellan olika grupper på arbetsmarknaden."

Jag kan alltså hålla med om att svårigheterna är mycket stora. De sifferuppgifter som vi har fått fram från ambassader och konsulat – eftersom vi inte kunde få dem någon annanstans – har inte alltid kunnat kontrolleras i skriftliga källor. I några fall har inte uppgifter för ett år varit tillgängliga, varför vi har fått göra uppskrivningar och använda oss

av medelvärden, vilket då har angetts i rapporten. Det avgörande är väl ändå att svårigheterna inte är skäl för att inte försöka. Med alla de reservationer som måste göras står det dock klart att de slutsatser som rapporten ger är tillräckligt väl grundade.

För att kunna göra jämförelser, för att över huvud taget få fram en jämförbarhet, måste man välja typfall från några länder. För de fall vi har valt har vi studerat trygghetssystemets skydd i olika situationer där skydd behövs – i de viktigaste avseendena. Vi har även gjort sådant som skattemässiga deklARATIONER beträffande de olika typfallen i de olika länderna. Typfallen motsvarar den stora gruppen av löntagarna: industriarbetaren med två barn där hustrun saknar inkomst, samma familj där hustrun har en inkomst motsvarande hälften av mannens och ytterligare ett par fall med högre inkomst än industriarbetarens. Utredningen har helt enkelt inte haft resurser och tid att studera förhållandena för ensamstående eller barnlösa t. ex. Det är en fråga om resurser, men jag tror också att det är viktigt i det här sammanhanget att påpeka den kolossala skillnaden i fråga om resurser mellan ett oppositionsparti och ett regeringsparti när det gäller att göra sådana här utredningar.

Socialministern vill framställa det som en avgörande brist att rapporten inte behandlar låginkomsttagare eller icke-yrkesverksamma. Här har han helt och hållet missförstått rapportens princip. Låginkomsttagarna har inte kunnat redovisas därför att de i övervägande grad är trygghetssystemets mottagare: pensionärerna, de sjuka, de handikappade, de arbetslösa. De utgör merparten av låginkomsttagarna och de är indirekt lika mycket med i utredningen som de normalfall som är utredningens utgångspunkt. Är trygghetssystemet bra så är dessa grupper väl skyddade. Är det inte bra så finns motsvarande brister just för dessa grupper.

Det finns naturligtvis – det skall jag gärna hålla med om – en mindre grupp fullt yrkesverksamma och friska som ändå är låginkomsttagare i vårt land. Att beräkna denna grupps situation i internationell jämförelse hade varit utomordentligt svårt, eftersom här individuella bidrag kommer in. Herr Aspling uppehöll sig i sitt svar vid socialhjälpens från samma missförstådda utgångspunkter. Socialhjälpens finns i alla jämförelseländer och i flera av dem, till skillnad från i vårt land, som lagfäst minimistandard. Men denna hjälpform är ofta en kommunal angelägenhet, beroende av individuell prövning och olika familjesituationer, och det skulle behövas minst ett helt kanslihus för att kunna kartlägga de internationella variationerna i det avseendet.

Det betyder också, som socialministern konstaterade, att de individuellt prövade bostadstilläggen inte kunnat omfattas av utredningen. År 1972 skulle den vanlige LO-medlemmen med fru och två barn inte få bostadstillägg, som framgår av sammanfattningen av deklARATIONERNA i bilaga 1 till rapporten. Jag är kanske, men det hör strängt taget inte hit, litet tveksam till uppgiften i svaret att 500 000 familjer och mer än 700 000 pensionärer därtill fick bostadstillägg år 1972, men det ändrar inte något i sakfrågan. Såsom framgår av rapporten finns bostadstillägg i flera av

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghets-
system och
skatteförhållanden*

de länder som undersökningen omfattar, men storleken varierar beroende på bostadsort, inkomst, familjestorlek och hyresnivå. Man möter alltså här samma problem som när det gäller de individuellt prövade formerna för socialhjälp med lokala variationer. Till det bör kanske också läggas att det svenska bostadstillägget ju också alltmer har blivit en bostadspolitisk fråga, ett sätt att dölja bostadspolitikens resultat, och därigenom något faller utanför ramen. Bostadstilläggen skall ju enligt en aktuell proposition överföras till civildepartementet. Men det är inte det som är det avgörande skälet till att de inte kommer med i denna utredning.

I rapporten jämförs Sverige med några länder som det är meningsfullt att jämföra oss med, ett urval av demokratiska industristater med en samhällsstruktur som liknar vår. Det betyder naturligtvis också att socialministern har något missförstått rapporten när han säger, att den vill påvisa att den svenska trygghetspolitiken skulle vara dålig eller att rapporten varit ute i någon avsikt att svartmåla. Så är det inte alls. Rapporten konstaterar att Sverige har ett internationellt sett väl utbyggt trygghets-system men att vi långt ifrån är bäst och att vi heller inte har någon anledning att anse oss vara i särskild grad ett föregångsland.

Allmän sjukförsäkring – för att ta ett exempel – genomfördes i Sverige 1953. I Frankrike blev den obligatorisk 1930. I Tyskland genomfördes 1883 obligatorisk sjukförsäkring omfattande vård och inkomstbortfall för industriarbetare. 1972, som var det år utredningen omfattade, eftersom det var det sista år för vilket vi kunde få fram jämförbart material, sänkades i Sverige en tandvårdsförsäkring. Det kanske skall tilläggas att även i dag det materiella innehållet i tandvårdsförsäkringen hos oss är underlägset tandvårdsförsäkringen i de flesta jämförelseländerna. De hade alla 1972 sjukförsäkringar som inkluderade tandvård. I fråga om sjukförsäkring mot inkomstbortfall, sjukpenningen, är ersättningsnivån hög i Sverige jämfört med övriga länder. Det gäller i varje fall vid korttidssjukdom. Vid långtidssjukdom, för att se också på den sidan, är dock ersättningsnivån vad gäller industriarbetare lägre i Sverige än i Tyskland och i Holland.

I fråga om arbetslöshetsförsäkring, som socialministern tog upp i sitt svar, föreligger också ett missförstånd. År 1972 hade samtliga länder utom Sverige i undersökningen allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Det var det saken gällde. I Sverige har sedan länge funnits möjligheter för löntagare att teckna frivilliga försäkringar, och socialministerns uppgift att staten 1971/72 stödde dessa försäkringar med belopp på 400 miljoner kronor är säkert riktig men ändrar ingenting i sak i en sådan här jämförelse. En sådan typ av arbetslöshetsförsäkring som vi hade skulle inte ha redovisats i rapporten om det gällt någon av jämförelseländerna. I fråga om moderskapsförsäkringen är ersättningsnivån högst i Tyskland, Holland och Frankrike. Därefter följer Sverige. Vad gäller ersättningstiden är den däremot längst i Sverige.

ATP-system finns sedan lång tid i full funktion i Frankrike och Tyskland. I Sverige utbetalas de första oreducerade ATP-pensionerna först

1980. De två förstnämnda ländernas pensionssystem ger också vad vi kan kalla standardutvecklingstrygghet, ett problem som vi ännu inte har löst i det svenska pensionssystemet.

Vi intar däremot – och det är den andra av rapportens slutsatser – en tätplats i fråga om skattetryck, och vårt höga skattetryck kan således inte förklaras med hänvisning till vårt sociala trygghetssystem. Det går tydligen att förena väl utvecklade trygghetssystem med dragligt skattetryck. Det är för att lära av andra länder som vi behöver de utländska erfarenheterna. Det var det som var anledningen till frågan om regeringen var beredd att medverka till att vi skulle få löpande information om andra industriländers sociala trygghetssystem och deras skattebelastning på medborgarna ur de enskilda familjernas synpunkt. Det är ju en sådan jämförelse som ger utgångspunkt för konstruktiva förslag, förbättringar och reformer. Jag tycker fortfarande att det är en väl motiverad önskan.

Statsrådet uppehöll sig i stället vid hur väl informerade han och hans medarbetare är om den socialpolitiska och skattepolitiska utvecklingen i vår omvärld. Det är ju bra i och för sig, även om vi kanske har anledning att då fråga oss varför vi så ofta får höra att vi är främst och bäst i olika avseenden, om vi nu inte är det. Men viktigare i det här sammanhanget är att vi inte har tillgång till alla de informationer som statsrådet talar om, inklusive 234 rapporter, eller vad det nu var. Vi som arbetade med den här rapporten kunde ju bara utnyttja de informationer som vi fick när vi gick till berörda myndigheter och frågade – och vi gjorde det. Det är den bristen på kunskaper hos myndigheter, sedd ur vår synpunkt, som finns redovisad i rapporten.

Har socialministern ett underlag som möjliggör för honom att säga att sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen eller pensionssystemet är bättre i vårt land än i Tyskland eller Holland eller Frankrike, så bör naturligtvis det underlaget presenteras. Och finns all denna information, låt oss då få den – helst, menar jag, löpande som en jämförelse ur de enskilda familjernas synpunkt och gärna t. ex. i samband med statsverkspropositionen.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Jag har med intresse lyssnat på herr af Ugglas' anförande, vilket jag uppfattar som en reträtt från den rapport han signerade för ett antal månader sedan. Han talar om att hans utredning hade bristfälliga resurser och menar, såvitt jag förstår, att vi därför inte kan begära så mycket av den. Det är ju gott och väl, men det intressanta är att av detta inkorrekt och bristfälliga underlag drar man slutsatser, och de är sannerligen inte blygsamma. Där slår man fast att det här landet ligger ganska illa till. Där förekommer formuleringar – vi kanske kan återkomma till dem, herr af Ugglas – om att det strängt taget inte finns något samband mellan socialdemokratien och reformtakten i vårt land. Det är egentligen ganska häpnadsväckande.

Jag har, som sagt, lyssnat med intresse, och den här frågan har också

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghets-
system och
skatteförhållanden*

sitt mycket allmänna intresse. Det är ju fråga om – för att tala klarspråk – ett angrepp på den svenska trygghets- och välfärdspolitiken, och det har gjorts, som jag upplever det, under sken av saklighet och, skall vi säga vetenskaplig, objektivitet. Man talar i rapporten om brister i källmaterialet och medger alltså, som jag har nämnt, att man kan ha "förbisettt betydelsefulla regler som påverkar förhållandena". Men det hindrar inte rapportskrivarna från slutsatser i form av mycket grova generaliseringar och – vill jag närmast säga – påhopp av typen att det inte finns några belägg för att socialdemokratin i Sveriges riksdag har stått bakom de stora, väsentliga socialpolitiska reformerna. Däremot finns det ett samband mellan socialdemokratin och skattetrycket – det står klart. Mycket i rapporten är egentligen inte någonting annat än en svartmålning av den svenska trygghetspolitiken.

Jag skall inte här göra något försök att värdera de olika ländernas socialpolitik. Jag vill framhålla att varje lands socialpolitik måste förstås utifrån det enskilda landets ekonomiska, politiska och andra förhållanden. Men när moderaterna påstår att deras rapport inte kan vederläggas i sak, ger det mig anledning att med några konkreta exempel visa hur osakliga och bristfälliga moderaternas jämförelser i själva verket är.

För det första: Moderaternas redovisning av pensionssystemen i olika länder är egentligen under all kritik. Man sätter på detta område Västtyskland och Frankrike främst, trots att där icke finns någon allmän obligatorisk folkpension. Någon grundpension lika för alla finns inte, utan pensionsrätten tjänas vanligen in genom förvärvsarbete eller avgiftsinbetalning under förhållandevis lång tid. Era uppgifter att det här skulle vara fråga om en "folkpension" i egentlig mening är således felaktiga.

I ett av de pensionssystem som moderaterna sätter före Sveriges är kvalifikationstiden för ålderspension 15 år, för förtidspension fem år, och efterlevandeskyddet träder i kraft efter en försäkringstid av fem år. Detta var förhållandet under det jämförelseår ni har använt. Vi har självfallet inga sådana krav i vårt land.

Är det genom liknande regler som moderaterna vill "förbättra" välfärden för de äldre och de handikappade och samtidigt sänka skatten – eller sänka kostnaderna, som man ju säger, för den svenska trygghetspolitiken?

I de kontinentala pensionssystemen är pensionsrätten vanligen knuten till anställning och/eller avgiftsinbetalning. I herr af Ugglas' "vetenskapliga" rapport söker man ändå få det till att det är fråga om folkpension. Hur det faktiskt förhåller sig med den saken framgår av en rapport från EG-kommissionen i februari 1974. En stor del av den tyska befolkningen som uppnått pensionsålder saknade fortfarande år 1971 ålderspension, enligt rapporten. Herr af Ugglas, är det genom motsvarande begränsningar som moderaterna vill "förbättra" och förbilliga den svenska folkpensionen? Genom en omfattande reform i Tyskland 1973 öppnades möjligheter för nya grupper i befolkningen att ansluta sig till pensionssystemet.

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghetsystem och
skatteförhållanden*

stemet. Men de svenska och tyska pensionssystemen är fortfarande två olika system.

Varför, herr af Ugglas, försöker moderaterna i sina beskrivningar av andra länders pensionssystem få det till att de har någon form av folkpension, trots att dessa länder saknar en allmän och obligatorisk folkpension? Samtidigt underlåter ni att redovisa viktiga svenska folkpensionsförmåner.

För det andra: Moderatrapportens uppgifter om familjestödet är vilseledande. Uppgifterna är mycket knapphändiga. Detta begränsar visserligen de direkta felaktigheterna, men redovisningen blir ändå missvisande genom att viktiga uppgifter utelämnats. De senaste årens stora reformer inom den svenska familjepolitiken visar för övrigt hur föråldrad och inaktuell moderaternas rapport till stor del redan har blivit.

Moderaterna säger att moderskapsförsäkringen i ett av jämförelseländerna normalt utgår under 17 veckor. Det skall inom parentes sagt vara 18 veckor. Men, herr af Ugglas, Ni nämner inte de förutsättningar som gäller för denna rätt. Villkoret är att modern är individuellt ansluten till försäkringen. Av nära 5 miljoner gifta arbetande kvinnor i landet, som var försäkrade år 1970, var nära 4 miljoner försäkrade via mannen, och dessa var endast berättigade till en engångssumma på ca 300 svenska kronor. I Sverige är varje individ, även kvinnor, självständigt försäkrad.

Eftersom herr af Ugglas i rapporten tar fram rader av sådana här exempel och hävdar att de länder, från vilka exemplen hämtats, ligger före oss kan man verkligen fråga: Är det med liknande regler moderaterna vill "förbättra" och förbilliga den svenska trygghetspolitiken?

För det tredje: Jag vill slå fast att det i Sverige är vårdbehovet och inte betalningsförmågan som är avgörande för vilken sjukvård man får. Detta gäller *alla* här i landet.

Moderatrapporten har ett avsnitt som behandlar sjukförsäkringens ersättning för vård, men man undviker att närmare gå in på vårdförhållandena i de olika länderna. Här skulle annars sannerligen intressanta jämförelser kunna göras över hur sjukvården organiserats på olika sätt i de skilda länderna. Sjukvården är i vissa länder uppdelad i olika klasser. Det kan vara fråga om flera olika klasser. De ekonomiskt välbeställda – de grupper som moderaterna ju i hög grad värnar om – får i dessa system bättre vårdmöjligheter än andra. Är det en sådan här valfrihet Ni efterlyser i interpellationen, herr af Ugglas?

För det fjärde: Moderaterna konstaterar att de övriga länderna till skillnad från Sverige har allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Moderaterna avfärdar därför snabbt Sverige med följande ord: "I denna studie anses Sverige därför sakna arbetslöshetsförsäkring." Herr af Ugglas var i sitt anförande inne på detta och försökte ge en beskrivning. Men det här är ju ett formellt och verklighetsfrämmande sätt att redovisa sakförhållandena.

Faktum är att den svenska arbetslöshetsförsäkringen omfattar 2,5 miljoner medlemmar. Praktiskt taget alla heltidsarbetande löntagare i det

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghets-
system och
skatteförhållanden*

här landet är försäkrade. Försäkringen ger upp till 90 procent av den förlorade inkomsten, ger ersättning under 450 dagar för dem som är mellan 55 och 67 år och under 300 dagar för övriga. En jämförelse med de andra länderna visar att den svenska ersättningen är väl så hög som i jämförelseländerna, att den svenska ersättningstiden vanligen är varaktigare och att i Sverige även företagare kan försäkra sig mot arbetslöshet, vilket i allmänhet inte är fallet i andra länder.

Staten betalar huvuddelen av arbetslöshetskassornas verksamhet. Under försäkringsåret 1971/72 utgick statsbidrag med över 416 miljoner kronor, vilket motsvarar närmare 73 procent av kassornas inkomster. För varje belopp på 100 kronor som arbetslöshetskassorna betalade ut i ersättning kom över 70 kronor från staten. För 1974 beräknas arbetslöshetskassorna erhålla statsbidrag med 750 miljoner kronor, motsvarande 83 procent av kassornas inkomster.

Till saken hör att i länder som moderaterna tillskrivit allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring står betydande grupper av arbetare och tjänstemän utanför försäkringen. De svenska trygghetsanordningarna framställs alltså så ofördelaktigt som möjligt. Ja, man går så långt att man – som fallet är med arbetslöshetsförsäkringen – ju inte alls räknar med dem. Även beskrivningen av motsvarande förhållanden i andra länder är överdriven och felaktig.

Herr af Ugglas nämnde bl. a. Frankrike. I en rapport från EG-kommissionen i december 1971 slogs fast att över 1 miljon människor i Frankrike inte var sjukförsäkrade. Och inte nog med det, den franska regeringen uppgav i september 1974 att över 1 miljon människor fortfarande står utanför sjukförsäkringen. Regeringens mål är att alla skall omfattas av försäkringen senast den 1 januari 1978, ett mål som moderaterna tydligen har uppnått redan år 1930.

Dessa missvisningar är intressanta inslag. Här framställer man olika länder i en mer eller mindre förskönande dager, samtidigt som förhållandena här i Sverige framställs som undermåliga. Det är med andra ord fråga om ett sätt att förringa svenska trygghetsanordningar och att övervärdera utländska. Enligt herr af Ugglas gäller moderatundersökningen de olika ländernas trygghetssystem. Som framgår av debatten är det ett inskränkt trygghetsbegrepp moderaterna tillämpar. Den svenska arbetslöshetsförsäkringen, bostadstilläggen till barnfamiljer och pensionärer samt den offentliga tandvården har utelämnats, och andra viktiga delar av trygghetssystemet har endast berörts flyktigt eller helt förbigåtts. Moderaternas resurser har tydligen inte räckt till – för att här citera herr af Ugglas – då det gällt att direkt intressera sig för de ensamstående, de ensamma föräldrarna och låginkomsttagarna.

Inte heller hälso- och sjukvården samt arbetsmarknadspolitiken har man tagit med, och det är ju ändå grundläggande trygghetsfaktorer. Den sociala omvårdnaden av äldre, handikappade och barnfamiljer samt stödet till de ensamstående föräldrarna finns inte heller med. Dessa begränsningar visar, som jag upplever det, att moderaterna inte har så särskilt

stort intresse för hur stora grupper trygghetsbehov tillgodosetts.

Jag vill understryka att moderatrapporten gör anspråk på att redovisa en seriöst upplagd undersökning, men – jag vill säga det rent ut – i själva verket är den ingenting annat än en dåligt underbyggd högerpropaganda mot socialdemokratin.

Fru talman! Jag har här relativt utförligt uppehållit mig vid moderaternas rapport om den svenska välfärdspolitiken, men det skulle finnas ofantligt mycket mer att tillägga. Herr af Ugglas kan också räkna med att granskningen av och vidräkningen med denna svartmålning av svensk socialpolitik kommer att fortsätta i andra sammanhang.

Herr af Ugglas sade att jag skulle ha missförstått rapporten och undersökningsmetoderna. Jag har sagt att det är metodfel av grundläggande slag som här föreligger. Det måste ju vara fel på metoderna i en undersökning om sociala trygghetssystem, om man utelämnar stora delar av detta trygghetssystem, t. ex. – jag upprepar det – bostadstilläggen till familjerna och till pensionärerna. Det måste röra sig om metodfel då de svenska bidragsnivåerna – observera det! – beskrivs så, att de tenderar att framstå som lägre än de är. Det måste vara metodfel då den svenska arbetslöshetsförsäkringen på formella grunder helt utelämnas. Det måste vara metodfel när man, som moderaterna gör, splittrar upp jämförelsen i stället för att åtminstone försöka göra en helhetsbedömning av varje lands socialpolitik. Detta är några exempel på alla de metodfel moderaterna gjort sig skyldiga till för att, såvitt jag kan förstå, kunna måla den svenska socialpolitiken i mörka färger, ja, i svart.

Fru talman! Jag skall nöja mig med detta. Jag får kanske tillfälle att senare i debatten återkomma till några av de andra frågor som herr af Ugglas berörde. Han tog t. ex. upp skatterna och tandvården. Jag vill gärna i ett senare inlägg återkomma till dessa frågor.

Herr AF UGGLAS (m):

Fru talman! När jag i mitt förra anförande talade om de betydande tekniska svårigheter som är förenade med en sådan här undersökning och om våra bristfälliga resurser i förhållande till kanslihusets och de statliga myndigheternas, ansåg sig socialministern kunna höra en reträtt från vad som står i rapporten. Jag har mycket svårt att förstå det konstaterandet – vad jag sade därvidlag var citat ur rapporten.

Jag är ledsen om jag gjort socialministern ledsen. Socialministern är uppenbarligen mycket ledsen över det sätt på vilket vi i denna rapport enligt hans uppfattning på förment vetenskaplig grund svartmålat socialdemokraternas insatser för det svenska trygghetssystemet. Jag kan försäkra att det är alldeles onödigt att socialministern är ledsen. Vi har inte någonstans i denna rapport sagt vad socialministern förmodade i sitt svar. Vi har inte sagt att det saknas ett samband mellan den svenska socialdemokratin och reformtakten i vårt land, och det skulle inte falla mig in att fränkänna socialdemokraterna god vilja och stora ambitioner att bygga upp ett socialt trygghetssystem. Vi kan kanske då tillerkänna

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetsystem och
skatteförhållanden*

varandra den ambitionen!

Om socialministern läser rapporten ordentligt skall han finna att det är ett samband mellan socialdemokratiska regeringar och uppbyggnad av trygghetssystem internationellt sett som det finns ett konstaterande av i rapporten. Det står ingenstans att det inte skulle finnas historiska belägg för att socialdemokraterna stått bakom socialpolitiska reformer. Det är väl alldeles självklart att det finns sådana belägg och att socialdemokraterna har en betydande del – även om de är långt ifrån ensamma om den – av äran av det långt utbyggda sociala trygghetssystem som vi har i vårt land. Men vad man också kan utläsa av den här rapporten är att det tydligen byggts upp sociala trygghetssystem i andra, jämförbara industriländer i ungefär samma takt som här och oavsett om de haft socialdemokratiska regeringar eller inte. Någon större skillnad i takten därvidlag tycks inte kunna konstateras, medan sambandet mellan socialdemokratiska regeringar och skattetryck är ganska tydligt.

Socialministern kompletterade utredningen i några sakfrågor. Det har sitt värde, och vi har anledning att vara tacksamma för det, så svårt som det är att få fram uppgifter från de sociala myndigheterna när man vill göra en sådan här utredning. Jag kan inte heller se någon mening med att förlänga debatten genom att diskutera dessa exempel med någon större utförlighet. Jag vill bara göra något litet påpekande i anknytning till dem.

Socialministern uppehöll sig länge vid att vi skulle velat göra gällande i rapporten att pensionssystemet i Tyskland skulle innefatta folkpension eller att så var förhållandet i Frankrike. Det står faktiskt uttryckligen i rapporten på s. 25 under punkten 7.6 Tyskland:

”Någon egentlig folkpension finns inte.”

Genom att ATP-systemet infördes på så tidigt stadium i Tyskland har man inget folkpensionssystem. När vi i Sverige började genomföra en viss grundtrygghet vid ålderdom genom folkpension arbetade man i Tyskland med att förbättra standardtryggheten. Det står också i rapporten: ”Pensioneringen är obligatorisk för alla arbetstagare.”

Bland det som ytterligare ger anledning till kommentarer kan jag nämna arbetslöshetsförsäkringen. Jag har redan talat om att vi internationellt sett är efter på det området. Det är väl inget som behöver diskuteras med någon större utförlighet.

Rapporten, eller rättare sagt moderaterna, framställer svenska förhållanden såsom undermåliga – det påståendet är ett eko från det sista årets socialdemokratiska debatter om svartmålning, svartmålning och åter svartmålning. Men det finns faktiskt inte i denna rapport, i vad som sagts i min interpellation eller i vad jag hittills framhållit i dag något underlag för att uppfatta vare sig frågan eller rapporten på det sättet.

Moderaternas resurser räcker inte till för att de skall intressera sig för låginkomsttagarna, sade socialministern. Jag skall inte en gång till upprepa förklaringen av hur socialministern missförstått rapporten, dvs. att rapporten är baserad på normalfamiljens situation och det skydd som

normalfamiljen får vid olika tillfällen, vid ålderdom, sjukdom eller arbetslöshet, när den alltså kan komma att hamna i låginkomsttagarens situation. Låginkomsttagaren liksom de icke yrkesverksamma i rapporten behandlas i precis samma utsträckning som andra grupper. Jag skall inte heller en gång till upprepa skälen till att rapportens metod innebär att bostadstilläggen inte är medräknade.

Men jag tror inte att vi vinner mycket av intresse genom att fortsätta att diskutera sakexemplen, eftersom de avgörande slutsatserna ändå kvarstår:

1. Det är av stort värde att försöka jämföra hur olika trygghetssystem och skatter fungerar i olika länder ur individens synpunkt.

2. Vårt sociala trygghetssystem, om man gör en sådan jämförelse, är bra – jag understryker det så att inte socialministern skall bli ledsen igen – men långt ifrån bäst.

3. Vi har inte i särskilt hög grad varit föregångsland, utan det finns en hel del som vi kan lära av de industriländer som vi har anledning att jämföra oss med.

4. Den slutsatsen kvarstår ju också att de vanliga familjernas skattebörd i vårt land är högre än i motsvarande länder.

Svårigheterna med att göra sådana här internationella jämförelser är stora, men å andra sidan har vi med rapporten visat att de inte är oöverkomliga. Låt då oss, herr Aspling, som inte liksom han och hans medarbetare kan delta i ett internationellt informationsutbyte, få del av sådana informationer och sådana jämförelser, som skulle kunna ge oss ett underlag för att kunna klara den dubbla uppgift som vi har framför oss: att både lindra ett orimligt skattetryck, som i och för sig innebär ett socialt problem, och samtidigt ytterligare utveckla det sociala trygghetssystemet.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Nej, herr af Ugglas, jag är inte ledsen, men jag vill inte neka till att jag i långa stycken är en smula upprörd över det sätt varpå moderaterna har sökt framställa den svenska trygghetspolitiken. Det är, fru talman, anledningen till att jag denna sena eftermiddag har velat använda litet tid för att försöka upplysa herr af Ugglas om en hel del faktiska, väsentliga och korrekta förhållanden.

Nog upplever jag det så att herr af Ugglas är inne på reträtternas väg i den här debatten. Han säger att man i rapporten ingalunda har velat frånkänna socialdemokratin dess stora insatser för trygghetspolitikens uppbyggnad och utveckling i vårt land. Men vad står det i rapporten? Jo, på s. 7 står det: "Sverige har inte något överlägset trygghetssystem och det verkar mycket svårt att finna något samband mellan socialdemokratin och reformtaktan." Då är det väl ganska naturligt att man blir litet upprörd, herr af Ugglas?

Det är mycket som skulle vara intressant att ta upp. Jag har berört en del av metodfelen. Herr af Ugglas tillät sig säga något om tandvården

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghetssystem och
skatteförhållanden*

och tandvårdsförsäkringen. Det är två ting jag vill peka på i det sammanhanget.

Det första – det är också typiskt för rapporten – är att man ingenting säger om den omfattande offentliga tandvård som fanns 1972. Vi hade en folktandvård som lämnade tandvård helt kostnadsfritt till barn och till låg avgift för ungdom och vuxna. År 1972 färdigbehandlades inom folktandvården nära 2 miljoner patienter vid landets 1 175 tandpolikliniker. Nära hälften av alla yrkesverksamma tandläkare var 1972 i offentlig tjänst. Denna omfattande offentliga, för stora grupper kostnadsfria, tandvård nämner inte moderaterna. Inte heller nämner de den tandvårdserättning som fanns inom den allmänna försäkringen.

Vad gäller jämförelserna med andra länder underlåter moderaterna att redovisa – det är också typiskt – mycket viktiga begränsningar. Detta gäller exempelvis den tandvårdsförsäkring i ett land som endast avsåg socialhjälpstagare. I ett annat land stod över 1 miljon människor utanför tandvårdsförsäkringen. I andra länder som vi är jämförda med är det också fråga om utomordentligt stora begränsningar.

Jag vågar påstå, herr af Ugglas, att den tandvårdsförsäkring som vi nu har infört i Sverige är unik i världen i många avseenden, bl. a. därför att den ger ersättning för förebyggande åtgärder.

Men låt mig så, fru talman, säga något om det som jag förstär ligger herr af Ugglas närmast hjärtat – frågan om skatterna. Herr af Ugglas partiledare har på ett mer effektivt sätt försökt beskriva moderaternas skattepolitik och av finansministern fått det svar som den förtjänar.

Ni talar i rapporten om de orimliga skatterna. Här är det intressant att konstatera – jag vill gärna skjuta in det – att moderaterna ju helt nyligen har ställt sig bakom en skattehöjning med hela 1:75 kronor i det borgerligt styrda Stockholms läns landsting. Men i propagandan heter det, att det är lätt att undvika skattehöjningar om bara viljan finns. Det säger något tycker jag om lära och leverne.

Visst kan vi säga att våra skatter är höga. För vissa personer med höga inkomster är de t. o. m. mycket höga, och det är väl från de grupperna som en vecklagan ofta kommer. Men deras höga skatt är ett led i den inkomstutjämning vi eftersträvar. Man kan också säga att vi genom skatten på ett rättvisare sätt söker fördela de pengar vi gemensamt arbetar ihop. Finansministern har framhållit att de allra flesta inkomsttagare höjer sin levnadsstandard genom skatterna. Man bör nämligen i sin levnadsstandard räkna in både vad man får behålla för egen del av lönen och vad man får ut i barnbidrag, bostadstillägg, pensioner, utbildning, sjukvård och mycket annat.

Ni säger att skatterna är för höga. På det vill jag svara att vi driver en konsekvent politik för att skapa trygghet genom solidaritet. Bli man sjuk har man rätt till fri sjukvård och försörjning. Gamla, sjuka, handikappade och människor som blir arbetslösa eller som får andra problem i jobbet har rätt till solidariskt stöd. Nära en tredjedel av vad staten får in i skatter varje år går till sådana saker som pensioner, barnbidrag,

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetssystem och
skatteförhållanden*

bostadstillägg, ersättning vid sjukdom etc.

Vi har i vårt land rätt till fri utbildning som samhället – alltså skattebetalarna – betalar. Jag vågar påstå att vårt utbildningssystem är ganska unikt i Västvärlden. Varje barn i grundskolan kostar mellan 7 000 och 8 000 kronor om året, och en färdigutbildad läkare, för att ta ett exempel, har kostat minst 125 000 kronor, som vi alla betalat genom vårt arbete och våra skatter.

Vi skall inte heller glömma kommunernas insatser. Mer än hälften av vår skatt går direkt till kommuner och landsting, men för att alla kommuner och landsting i hela landet skall kunna ge sina invånare den service de behöver, t. ex. sjukvård, skolor, daghem, äldreomsorg etc., flyttar vi varje år över stora summor från statskassan till kommuner och landsting. Jag hoppas att herr af Ugglas, när han talar om våra orimligt höga skatter ute på sina möten, också talar om vart skattepengarna går och vad vi får för dem.

Ni säger att det går att sänka skatterna. Det har vi också gjort under flera år för de stora löntagargrupperna. En löntagare som under fjolåret tjänade mellan 35 000 och 70 000 kronor betalade 900 kronor mindre i skatt år 1973 än tidigare. Det var en skattesänkning som för övrigt moderaterna sökte stoppa våren 1972.

Allra sist, fru talman! När herr af Ugglas gång på gång kommer tillbaka till att här hade man inte resurser och möjligheter att införskaffa sakmaterial måste jag säga att det är en märklig argumentation. Ni borde ha varit medvetna om att det föreligger en rikhaltig litteratur på det här området. Sakuppgifter skulle ni säkerligen mycket lätt ha kunna skaffa er om ambitionen hade funnits.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! När jag läste den interpellation herr af Ugglas har framställt blev jag minst sagt förvånad. Och när jag försökte att också tränga in i den rapport som herr af Ugglas är ansvarig för och som ligger till grund för interpellationen måste jag säga att jag blev ännu mer förvånad över de häpnadsväckande påståenden i olika avseenden som där förs fram. Socialministern har nu på ett utomordentligt sätt plockat sönder argument och påståenden som har förts fram i den här debatten och redovisat de faktiska förhållandena när det gäller socialförsäkringssystemet här hemma i Sverige. Det borde ha varit värdefullt för herr af Ugglas att av socialministern ha begärt att få information innan den här rapporten författades. Då kanske innehållet hade varit något annorlunda. Jag trodde att herr af Ugglas i sin replik mot socialministern ändå skulle göra några former av eftergifter i fråga om det som står i rapporten. Men i sin replik sade han att han icke är beredd att ta ett enda steg tillbaka i fråga om vad som där står.

Jag tycker att det här tillfället är utomordentligt lämpligt att använda sig av för att få litet vetskap om vad moderata samlingspartiet menar, för att få möjligheter att ställa några frågor på vissa väsentliga punkter

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygghetsystem och
skatteförhållanden*

och även för att framföra en del andra synpunkter. Det interpellations-system vi har möjliggör nämligen inte för oss att interpellera motståndspartierna, utan vår enda möjlighet att få en sådan debatt är vid sådana här tillfällen då frågorna tas upp i kammaren.

Låt mig då få några missförstånd klarlagda, för jag utgår från att herr af Ugglas påstår att även jag har missuppfattat rapporten.

Där gör man gällande på s. 5 i de allmänna slutsatserna att den studie man har presenterat är ett bevis för att socialdemokratin inte skulle vara den som så att säga står garant för sociala reformer i det här landet. Rapportörerna menar att den här rapporten ger belägg för att den bild som socialdemokratin vill ge av sig själv, som en garant för en social trygghetspolitik, är falsk. Det finns uttryckt direkt så i rapporten.

I interpellationen tar herr af Ugglas ATP-frågan som ett exempel på att det svenska sociala trygghetsystemet skulle vara underlägset motsvarande system i andra industriländer. Han menar att det är märkligt att Sverige inte har fått ATP förrän vid den tidpunkt det infördes här när så många andra länder redan tidigare hade infört ATP-systemet. Men, herr af Ugglas, om moderata samlingspartiet – gamla högerpartiet – hade fått bestämma socialpolitikens utformning i detta land skulle vi än i dag vara i avsaknad av ATP-systemet som sådant. Jag hade tillfälle som aktiv socialdemokrat och aktiv fackföreningsman att vara med på den tiden, i slutet av 1950-talet, när vi diskuterade frågan om ATP-systemets införande i Sverige. Den bild jag har av dåvarande högerpartiet är att högern gjorde allt vad högerpartiet över huvud taget kunde tillsammans med bl. a. Arbetsgivareföreningen för att försöka förhindra införandet av ATP-systemet i Sverige. Skall man möjligen tolka det resonemang som herr af Ugglas för i interpellationen så, att han vädjar om någon form av syndernas förlåtelse för gången verksamhet, eller skall det uppfattas som en total helomvändning i moderaternas inställning till ATP-frågan? Är det fråga om ett så att säga eget underkännande av den politik som man tidigare har fört från moderata samlingspartiets sida? Det kunde vara intressant att få besked på de punkterna.

Socialministern har ju ingående behandlat den trygghet som gäller för svenska folket vid sjukdom och klart understrukit att det inte bara är fråga om en ekonomisk ersättning vid sjukdom utan också i allra högsta grad fråga om vård när man blir sjuk.

Det som har överraskat mig – bland många andra saker – är att moderaternas arbetsgrupp inte har tagit fram USA som ett jämförande land i den här rapporten. Vi har ju under lång tid fått ta del av skakande rapporter om hur förhållandena är bl. a. just i Amerika för vissa grupper när det gäller den sociala tryggheten. Nyligen förekom i TV ett program som visade den misär som vissa människor levde i och den svåra sociala situation de befann sig i utan att få tillräckligt stöd från samhällets sida. Vi har tidigare fått rapporter om hur svårt det är för många människor i Amerika att få den sjukvård som man är i behov av, om man inte samtidigt kan skaffa fram pengar – det gäller rätt mycket pengar – för

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetsystem och
skatteförhållanden*

att få vården betald. Man har som många uttrycker det "inte råd att vara sjuk" i Amerika. Det kunde vara värdefullt att få besked av herr af Ugglas vad anledningen är till att USA inte finns med i den här jämförelsen. Har det förelegat svårigheter att få fram uppgifter, eller är det möjligen på det sättet att samhället, staten, i USA inte har byggt upp ett socialt trygghetssystem, varför moderaternas arbetsgrupp skulle ha fått redovisa streck i alla kolumner när det gäller den verksamhet som vi talar om?

Herr af Ugglas säger i interpellationen, och det har sagts av moderata samlingspartiet också i andra sammanhang, att vi måste förbättra trygghetssystemet och lindra skattebördan. Jag hälsar med tillfredsställelse att man från moderata samlingspartiet är beredd att medverka i ett arbete för att ytterligare bygga ut trygghetspolitiken i vårt samhälle på, hoppas jag, bredast möjliga front. Jag tar sådana uttalanden till intäkt för att vi i fortsättningen inte skall behöva strida mot moderata samlingspartiet när det gäller att genomföra reformer på arbetslivets områden och på andra områden som berör människornas trygghet.

Men det är litet överraskande om man från moderaternas sida menar allvar med vad man säger, därför att så sent som under förra valrörelsen fick vi från moderata samlingspartiet höra hur vi i Sverige slösade med resurserna och hur lätt det var i det här landet för vissa grupper att få sociala bidrag utbetalda från kommunerna. Har man ändrat inställning även i det sammanhanget vore det tacknämligt att få ett besked på den punkten också. Ett positivt besked därvidlag skulle självklart hälsas med stor tillfredsställelse.

Eftersom herr af Ugglas själv tidigare här i debatten har uttalat att det är riktigt som socialministern har sagt att det är nödvändigt att ha skattemedel till förfogande för att finansiera sociala trygghetsreformer, vill jag ställa frågan till herr af Ugglas: Hur kan följande ekvation gå ihop? Om man vill bygga ut det sociala trygghetssystemet och förbättra villkoren för de enskilda människorna, hur skall man då samtidigt kunna avhända sig de ekonomiska resurser som behövs för att genomföra de nya sociala trygghetsreformerna? Ett svar på den punkten är också mycket angeläget.

Fru talman! Beträffande rapporten i dess helhet vill jag gärna understryka vad socialministern tidigare har yttrat och tillägga att den är ett ynkligt dokument att åberopa som varande ett seriöst arbete när det gäller beskrivningen av de sociala förhållandena i vårt eget land.

Herr AF UGGLAS (m):

Fru talman! Nu har jag inte bara gjort herr Aspling ledsen utan också upprörd. Dessutom har jag gjort herr Nordberg förvånad.

Herr Nordberg ville beskriva den rapport som jag varit med och signerat som ett ynkligt dokument. Jag brukar själv avhålla mig från att fälla den typen av värdeomdömen om andras arbetsresultat. Däremot skall jag uppta litet tid – jag lovar att fatta mig kort – med att klara upp

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetssystem och
skatteförhållanden*

några av de missförstånd som herr Nordberg gav uttryck för. Han sade själv att han förmodade att det var missförstånd, och det har han rätt i.

För det första hade herr Nordberg lyckats tolka något på sidan 5 i rapporten, som jag inte kan återfinna, till att bilden av socialdemokratin såsom en garant för social trygghet var falsk. Det stod inte i rapporten, och jag vill inte komma med något sådant påstående. Jag tror att socialdemokratin är en ganska bra garant för social trygghet, om man gör en viss reservation för vad konsekvenserna av socialdemokraternas ekonomiska politik kan innebära för möjligheterna att finansiera den sociala tryggheten.

Missförstånd nummer två var – om jag hann med i anteckningarna – att om moderata samlingspartiet hade fått bestämma skulle vi ha saknat ATP i Sverige. Om herr Nordberg, som han påstod, var med på den tiden borde han mycket väl veta att dåvarande högerpartiet och folkpartiet också krävde en allmän tilläggspensionering; att denna skulle ge minst samma trygghet för löntagarna men vara utan den väldiga centraliserade fonduppbyggnaden; att förmånerna skulle bli bättre för dem som var för gamla för att komma in i systemet – en fråga som sedan givit anledning till mycken diskussion.

Det är väl sannolikt att om vi hade fått majoritet för vår linje hade det i dag funnits möjligheter att genomföra den standardutvecklings-trygghet i pensionssystemet som hittills saknats. Vidare var det, som herr Nordberg också borde veta, bara ett parti som motsatte sig den allmänna tilläggspensioneringen och i stället följde vad vi i denna debatt skulle kunna kalla för en holländsk linje, och det var centerpartiet.

Herr Nordberg frågade varför vi inte har tagit med USA i rapporten. Vi har inte heller tagit med Indien och inte Japan. Utgångspunkten för den här rapporten var att vi skulle jämföra Sverige med de socialpolitiskt långt komna länderna, dem som vi alltså har anledning att jämföra oss med för att konstatera hur verkligt bra vi är. Herr Nordberg ville också höra om jag tyckte det var riktigt att använda skattemedel för att finansiera trygghetssystemet, och det tycker jag.

Socialministern var förvånad över att vi inte hade haft resurser att anskaffa sakmaterial för vår rapport. Till det återkom herr Nordberg, som i inledningen sade att det hade varit värdefullt för mig att få information från socialministern innan jag skrev den här rapporten. Det är ungefär samma frågeställning. Det som finns att säga i anledning av den är att vi faktiskt frågade socialministern i den meningen att vi som gjorde rapporten kontaktade socialdepartementet, riks försäkringsverket och socialstyrelsen – som är de centrala myndigheterna – och med dem gick igenom vilken typ av material vi kunde få av dem för att göra en rapport. Det var vårt första steg.

Vidare tog socialministern upp skatterna, och det är värdefullt att han gjorde det, eftersom det problemet faktiskt utgör ena hälften av den här rapporten och ena hälften av den fråga som i dag diskuteras. Det

avgörande är inte att vi solidariskt måste betala skatter för att kunna hålla oss med ett så bra socialt trygghetssystem – om det är herr Aspling och jag helt eniga. Det avgörande är att skatterna i Sverige i dag skapar sociala problem och svårigheter för människan.

Sedan några år talar vi i den svenska politiska debatten om ”de nya fattiga”. Det är främst unga familjer med barn i de nya bostadsområdena i städerna, familjer som inte har en rimlig möjlighet att få sin ekonomi att gå ihop därför att skatterna är så höga, därför att priserna är så höga och därför att hyrorna är så höga. För dessa familjer finns – det är också det debatten har handlat om – nästan ingen chans att förbättra sin situation, eftersom en aldrig så stor löneförhöjning, sedan löneförbättrings- eller marginalskatterna är dragna, knappast eller i många fall inte alls räcker till för att betala prisstegringarna. Det har illustrerats ganska drastiskt i dessa dagar, när förutsättningarna för den kommande lönerörelsen fastställs och diskuteras.

I den rapport vi debatterar har skatterna beräknats på ett nytt sätt: Direkta skatter, indirekta skatter och arbetsgivaravgifter har sammanförts, och det kontanta familjestödet har avräknats. På det sättet har vi fått fram ett begrepp – som kan kallas en total nettoskatt – att jämföra med den totala lönekostnaden. Vi har, som jag nämnt tidigare, deklarerat de olika familjetyperna i olika länder så långt det varit möjligt. Och om man försöker räkna ut hur det förhåller sig i det här avseendet – jag tror att det är ett rättvisande sätt när det gäller att jämföra skattetryck eller i varje fall mer exakt avspeglar hur det blir ur de enskilda familjernas synpunkt – finner man att Sverige ligger i världstopp. Det är egentligen endast Norge som kan konkurrera med oss om den placeringen.

Antagandet att vårt sociala trygghetssystem måhända inte är så oerhört överlägset eller kanske inte alls överlägset jämförbara länders gjorde herr Aspling upprörd i hans andra inlägg. Jag förstår inte riktigt varför det skall vara så upprörande. Det är kanske snarare en nyttig slutsats att få en litet klarare bild av var vi själva står. Om det nu är på det sättet är det ofrånkomligt att ställa frågan varför skattetrycket är så hårt.

Det är självklart att våra skatter går till mycket annat än till det sociala systemet. Det har inte varit möjligt för oss att i vår rapport kartlägga de internationella variationerna i fråga om andra samhällsfunktioner fördelade på de enskilda människorna, även om det vore ett intressant – men enormt stort – forskningsprojekt. Så mycket är i alla fall klart att de internationella skillnaderna när det gäller andra funktioner – utbildning, försvars- och rättsväsende – sammantagna utgör en mindre del av förklaringen till vårt höga skattetryck. Vi kan ta ett exempel, eftersom socialministern nämnde det, nämligen utbildningen: Den grundläggande utbildningen är fri i samtliga de länder som den här utredningen omfattar.

Socialministern nämnde i sitt svar mitt uttalande – jag skall gärna erkänna att jag inte har något utredningsmaterial till stöd för det – att det kan vara så att vårt trygghetssystem ger för litet i förhållande till vad det kostar medborgarna. Socialministern ville tillbakavisa min för-

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetssystem och
skatteförhållanden*

modan att administrationen av vår sociala apparat kan vara för dyr. Det är möjligt att han har rätt i det, men det är också möjligt att jag har rätt i min förmodan, som bara är en förmodan, inte något som det föreligger någon utredning om. Men detta behöver utredas, och det är i högsta grad angeläget att den sparutredning som riksdagen fattat beslut om för ett antal månader sedan mot socialdemokraternas vilja, blir tillsatt och får börja sitt arbete.

Det som väl i alla fall inte kan bestridas är att våra skatter bl. a. är så höga därför att vi betalar stora skattemedel för subventioner åt oss själva av t. ex. bostäder och matpriser. Det är också obestridligt att våra skatter är höga därför att samma familjer som betalar två tredjedelar eller en bra bit mer av en lönehöjning i skatt också är mottagare av bidrag. Stora belopp går alltså i vårt skattesystem runt i mitten av systemet. Jag tror att det är en av de viktigaste slutsatser som en sådan undersökning som vi gjort leder till.

Vi här i Sverige måste försöka ändra vårt skattesystem och vårt sociala trygghetssystem och se dem som en helhet, så att vi får fram högsta möjliga effektivitet och så att pengarna går dit där de allra bäst behövs. För att klara den uppgiften, fru talman, tror jag fortfarande att vi skulle ha stor nytta av att ta reda på hur det förhåller sig i andra länder.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Först några ord om det som herr af Ugglas tog upp om moderaternas bristande resurser för att skaffa fram sakmaterial till utredningen. Jag kan upplysa herr af Ugglas om att exempelvis Försäkringskassaförbundet utger en publikation, Socialförsäkringen i Norden, med en upplaga från 1972, dvs. det år som undersökningen avsåg. Det är en publikation med direkta uppgifter om bl. a. Norge, som ingår i er studie. Ni vill väl inte på allvar hävda att exempelvis Försäkringskassaförbundet inte känt till sin publikation?

Lika egentligen otroligt är att myndigheterna inte skulle ha vetskap om de publikationer de själva medverkat i eller som är utgivna av internationella organ som samma myndigheter samarbetar med. Herr af Ugglas måste förstå att man inte per telefon kan få omfattande saksuppgifter. En annan sak är att det material vi har i departementets bibliotek står till förfogande, och herr af Ugglas är välkommen dit. Det är ett välfyllt bibliotek, där publikationerna är tillgängliga. Det är inte alls ovanligt att vi har studerande och andra besökande, som håller på med undersökningar, och de har självfallet fritt tillträde. Även ni skulle, som sagt, ha varit välkomna, allra helst som vi därmed hade kunnat bidra till att medelst vårt material förebygga åtminstone en del av de felaktigheter som rapporten kom att innehålla.

Herr af Ugglas har i några inlägg berört förhållanden i andra länder, bl. a. vad gäller socialhjälp. Han nämnde att Tyskland fick en pensionsanordning mycket tidigt. Jag vill bara säga att den historiska förebilden till detta pensionssystem, som herr af Ugglas tydligen känt mycket för,

var det pensionssystem – den s. k. arbetarförsäkringen – som infördes av Bismarck på 1880-talet. Men glöm inte bort, herr af Ugglas, att syftet med denna försäkring var att bekämpa den tyska socialdemokratins radikala politik genom att tillgodose vissa reformkrav.

Nog verkar det litet skämtsamt när moderaterna skriver om socialhjälp i rapporten. Man påstår t. ex. att i England är socialhjälp lagfäst sedan början av 1600-talet och "garanterar alla invånare en viss minimistandard". Vad menar moderaterna med att åberopa mer än 300 år gammal engelsk fattigvårdslagstiftning? Vill de svenska moderaterna sätta upp drottning Elisabets fattigvårdslag från 1601 som ett föredöme för svensk socialpolitik? Är det ett motdrag till socialutredningens förslag?

Jag anser att moderaterna, i stället för att söka utländska förebilder även när det gäller de historiska sammanhangen, bör gå till den svenska socialhistorien. Där tycker jag att ni verkligen har varit historielösa. Ni tycks inte ha intresserat er för det faktum att även det svenska samhället tidigt ålades skyldigheter gentemot vårdbehövande. Lättillgängliga framställningar återfinns också i olika arbeten om svensk socialpolitisk historia.

För övrigt bör rapportskrivarna, som påstår att vi fortfarande saknar "en lagfäst rätt till socialhjälp" läsa igenom den svenska socialhjälpslagen, som trädde i kraft 1957.

Även skatterna, fru talman, svartmålas av moderaterna, och herr af Ugglas använde mycken tid i sitt inlägg för att tala om dem. Det är visserligen sant att vi har höga skatter, och jag har sagt det förut i ett inlägg. Men jag har också pekat på vad vi får för skatterna och på att skattepolitiken ingår som en viktig, naturlig del i den solidaritetspolitik vi eftersträvar.

I de jämförelser som ni gör i rapporten har ni också gett er in på ytterst komplicerade frågor. OECD brukar arbeta ut sådana här jämförelser. Den senaste gäller utvecklingen av skatter och socialförsäkringsavgifter åren 1965–1971. Under perioden kom ett par länder att passera Sverige: Danmark och Nederländerna. Jag vill göra herr af Ugglas uppmärksam på att det ena av dessa är ett av era jämförelseländer, nämligen Nederländerna. En ny OECD-rapport, som gäller 1972, publiceras i december, och om jag inte är alldeles fel underrättad kommer jämförelserna i den rapporten väl att visa att ytterligare något land har passerat Sverige i fråga om skatt och arbetsgivaravgifter.

Jag tror att man skall vara utomordentligt försiktig herr af Ugglas när man ger sig in på de här jämförelserna. Vad er rapport och debatten här visar är ju att ni har gett er in i jämförelser som – det har jag redan sagt – är ytterst svåra att göra. Men jag skulle vilja stryka under att ni icke har stannat vid bara det utan samtidigt dragit slutsatser och utifrån slutsatserna fått fram denna mycket mörka, för att inte säga svarta bild av Sverige.

Må därför den här debatten kunna medverka till att ni moderater, om ni ger er på en sådan här uppgift i fortsättningen, går till verket

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetsystem och
skatteförhållanden*

på ett annat sätt, att ni tillser att det blir korrekta beskrivningar och att ni använder ett sakmaterial och inte framställer en produkt av det slag som ni har visat upp nu.

Allra sist skulle jag bara vilja säga att något som väl i långa stycken också har gett mig anledning att här använda åtskillig tid att bemöta herr af Ugglas är den bok som moderatledaren herr Bohman skrev om "sitt" Sverige. Där beklagar han sig på en sida över att moderaterna så ofta anklagas för att förtala Sverige och ägna sig åt svartmålning. I en fotnot skriver han att moderata samlingspartiet i somras publicerade en undersökning av den sociala tryggheten i Sverige jämfört med andra länder. Han säger att analysen visade att Sverige inte ligger särskilt långt framme i fråga om social trygghet, snarare tvärtom. Och han säger ordagrant: "Analysen kunde inte vederläggas i sak."

Fru talman! Dagens debatt tycker jag nog har med stort eftertryck visat att den analysen kunde vederläggas.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Herr af Ugglas kan rimligen inte förneka att man från högerpartiet, bl. a. i samarbete med arbetsgivarna i det här samhället, gick emot det ATP-förslag som socialdemokratin och den fackliga rörelsen stod bakom i valen i slutet av 1950-talet.

Herr af Ugglas säger: Ja, ja, men om inte det systemet hade införts så skulle ändå det system till pension ha införts som moderaterna – tillsammans med arbetsgivarna – företrädde. Men, herr af Ugglas, om så skulle ha skett så skulle vi, med hänsyn till att det var ett vida underlägset pensionssystem jämfört med det vi har i dag, ha legat betydligt sämre till vid en internationell jämförelse.

Skälet till att inte USA fanns med i den här undersökningen, säger herr af Ugglas, är att vi ville jämföra oss med de länder som låg på ungefär jämbördig nivå. Förutom USA, säger han, var också Indien och Japan undantagna. Herr af Ugglas har alltså under alla förhållanden gett uttryck för att den sociala tryggheten ligger på en lägre nivå i USA, Indien och Japan än i alla de länder som finns upptagna i den här rapporten. Det är i och för sig en intressant uppgift. Om herr af Ugglas står för den, vittnar den om att man ändå har undersökt förhållandena i dessa länder men avstått från att redovisa dem i rapporten.

Jag förstår i och för sig varför man inte har tagit med en del andra länder. Jag har ingen anledning att göra värderingar av hur verksamheten på det sociala området bedrivs i andra länder. Självfallet är det dessa länder som själva skall utforma sin trygghetspolitik.

Men låt mig bara återropa en sammanställning som är utgiven av Svenska arbetsgivareföreningen. Där gör man en internationell jämförelse och ser bl. a. på Japan, ett land som ju har haft en mycket stark expansion som industriland betraktat under senare år. I den rapporten säger Svenska arbetsgivareföreningen:

"Pensionsåldern ligger så pass lågt som vid 55 år. Normalt är att den

anställda vid pensioneringen får upp till tre eller fyra årslöner som avgångsbidrag. Däremot får han ingen pension, dvs. det sociala systemet är inte särskilt utbyggt. Socialvårdsbudgeten är relativt sett mycket liten, per individ ungefär en tiondel av den svenska.”

I och för sig är ju detta en bekräftelse på vad herr af Ugglas sade tidigare, att Japan i jämförelse med bl. a. Sverige ligger långt efter. Men man kan ju få intrycket att en pensionsålder på 55 år innebär att det är ett bra pensionssystem i det avseendet. I de diskussioner som jag fått ta del av har japanerna emellertid sagt att en av deras mest angelägna uppgifter är faktiskt att söka höja pensionsåldern för att ge människor, som pensioneras så tidigt som vid 55 år, en chans att arbeta längre och kunna få en någorlunda hygglig ekonomisk trygghet under en längre tid av sitt liv.

Herr af Ugglas sade i sitt första anförande att den moderata rapporten var gjord för att belysa den enskilde individens situation. Men om man förutsätter att det möjligen finns några i andra länder som skulle läsa rapporten för att få en uppfattning om förhållandena för den enskilde individen, så måste rapporten ge läsaren intryck av att den svenske löntagaren inte har någon trygghet vid arbetslöshet. Jag tycker att om man vill kartlägga den enskildes ekonomiska situation och visa hurdana förhållandena är kan man, herr af Ugglas, inte underlåta att också ta hänsyn till hur de erkända arbetslöshetskassorna här i Sverige, med ett mycket stort statligt bidrag, ger trygghet för de svenska löntagarna vid arbetslöshet.

Herr STRINDBERG (m):

Fru talman! Jag ber om överseende för att jag lägger mig i den här debatten nu, och jag skall inte gå in i någon diskussion om den rapport som här har diskuterats. Men det är i dag 17 år, en månad och ett par dagar sedan ATP-striden tog slut efter 1957 års valrörelse. Det kanske är litet senkommet att nu fortsätta den debatten med herr Nordberg, men jag blir förvånad när herr Nordberg här söker mana fram minnet av ett högerparti som då skulle ha varit ointresserat av att ge alla människor lika bra trygghet på ålderdomen som de skulle få enligt det system som linje 1 innebar.

Herr Nordberg sade i sin replik till herr af Ugglas att vi skulle ha haft ett pensionssystem som var underlägset ATP-systemet, om linje 3 följts. Hur kan herr Nordberg veta detta? Vi fick ju aldrig möjlighet att utveckla och pröva det förslag som vi som stod bakom linje 3 framlade.

Jag måste säga, herr Nordberg, att vi har definitivt från moderata samlingspartiets sida ingen som helst anledning att här be om någon sådan syndernas förlåtelse som herr Nordberg talade om. Och jag trodde nästan att det hos de flesta politiker i dag fanns en klar uppfattning om att det rått enighet mellan de demokratiska partierna om målsättningen i stort för den svenska socialpolitiken. Att man i detta sammanhang ens kan ifrågasätta moderata samlingspartiets och tidigare högerpartiets in-

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetssystem och
skatteförhållanden*

tresse för denna fråga förefaller mig ytterligt egendomligt.

Jag kan gå litet längre tillbaka i tiden. Eftersom socialministern påstod att detta var en historielös debatt kanske jag får erinra om socialvårds-kommittén, där det också fanns tre alternativ. Där redovisade höger-männen Alarik Hagård och Martin Skoglund i Doverstorp alternativ 3 om den icke behovsprövade folkpensionen med lika grundtrygghet för alla, som Landsorganisationen och senare Gustav Möller tog efter strid med högerpartiet. Just när det gäller tryggheten för de gamla har högerpartiet under hela sin tid visat sitt starka intresse för att verkligen se till att de människor som med ålderns rätt har lämnat produktionen skall ha en tryggad ålderdom. På den punkten vill jag definitivt att det inte skall kvarstå någon som helst misstanke om att vi inte skulle ha varit intresserade.

Slutligen påstod socialministern att tandvårdsförsäkringen är unik. Ja, fru talman, den är definitivt unik i mer än ett avseende. Den är unik bl. a. i det avseendet att den genom etableringskontrollen fungerar ytterligt illa på många håll i landet.

Herr AF UGGLAS (m):

Fru talman! Nu börjar vi på allvar få ett historiskt perspektiv på denna debatt. Det där med England och året 1601 var kanske en kuriositet, jag skall gärna medge det, även om det var början på den engelska socialpolitiska traditionen.

Sedan var väl det som socialministern sade om att det avgörande motivet för Bismarcks trygghetsreformer – jag utgår från att socialministern har alldeles rätt där; jag har inte haft anledning att göra den typen av historiska fördjupningar – skulle vara att bekämpa socialdemokratin ett litet väl ensidigt perspektiv på en historisk händelse, som dock är en historisk händelse som sådan. Vi behöver kanske inte uppehålla oss vid det heller.

Då kommer vi litet längre fram i de historiska tillbakablickarna, och då blir jag väl ändå skyldig att svara herr Nordberg på hans fråga om jag vill förneka att moderata samlingspartiet gick emot förslaget till den ATP-försäkring som vi nu har. Det vill jag självfallet inte. Men en majoritet av svenska folket gick också emot det förslaget i den folkomröstning som ordnades i frågan. Det kanske herr Nordberg erinrar sig. Närmare bestämt var det 45 procent som stödde den linje vi i dag har. Efter en dramatisk behandling i kammaren där en nedlagd folkpartiröst avgjorde fick vi det ATP-system som vi nu har och som i väsentliga stycken – bl. a. efter initiativ från moderat sida – har förbättrats. Det kanske kan räcka med att jag säger det.

Vidare har de erkända arbetslöshetskassorna nämnts. Jag förnekar inte alls den insats som de kassorna gör. Vi konstaterar bara i rapporten att det är möjligt att sådana system har funnits eller finns i andra länder, men i så fall skulle de inte kommit med i rapporten.

Så några ord ytterligare till socialminister Aspling. Det är riktigt att

vi har givit oss in på komplicerade frågor också när det gäller att försöka beräkna skatten. Nyttan med de beräkningar vi har givit oss in på ligger i den jämförbarhet som man på det sättet kan uppnå – och i någon grad också uppnår – när man ser inte bara trygghetssystemet utan också skatterna från de enskilda familjernas synpunkt. Det är för att så att säga lägga grund för de ytterligare debatter i dessa frågor, som socialministern till min glädje utlovat, som sådana beräkningar har sitt särskilda värde.

Sedan tycker jag också att det är litet tråkigt att socialministern även i sitt senaste inlägg vidhöll att vi har målat en mycket svart bild av Sverige och av det svenska trygghetssystemet. Innan vi slutar denna debatt vill jag för fjärde eller kanske det är femte gången påpeka att det har vi inte gjort i rapporten, och det har jag inte gjort här heller. Jag påstår att rapporten visar att Sverige har ett väl utbyggt socialt trygghetssystem, även om det i jämförelse med de länder som vi har anledning att jämföra oss med inte är överlägset bäst eller märkvärdigast.

Jag kanske också kan beklaga att socialministern avfärdar rapporten i ganska svepande formuleringar men inte i sak har velat ge sig på någon liknande studie och inte heller vill erkänna behovet av en sådan.

Jag skall inte förlänga debatten. Även om vi i många inlägg varit överens om svårigheterna att göra sådana här jämförelser är herr Aspling och jag inte överens i ett avgörande avseende, nämligen när det gäller vårt behov att lära av utländska erfarenheter av hur man bär sig åt för att förena ett hyggligt trygghetssystem med ett drägligt skattetryck. Jag tror inte att vi blir mera överens om vi diskuterar den saken ytterligare. Det är väl kanske närmast en fråga om att vilja. Men jag ber att få tacka socialministern för debatten – jag tror att den varit av värde.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Både herr af Ugglas och herr Strindberg sade att striden om ATP tog slut 1957, alltså i samband med folkomröstningen. Men herr Strindberg och herr af Ugglas, har ni glömt bort valet i juni 1958? Det var det verkliga ATP-valet, och där gav väljarna uttryck för vilken ATP-reform de ville ha genomförd genom att ge sitt stöd till det socialdemokratiska partiet.

Herr Strindberg frågar: Hur kan man påstå att moderaternas pensionsförslag skulle ha varit sämre än det genomförda? Man har ju inte haft någon chans att pröva det. – Ja, herr Strindberg, det var inte nödvändigt att pröva det för att konstatera att det var ett sämre alternativ för löntagarna än det som socialdemokratin och fackföreningsrörelsen fick väljarnas förtroende att genomföra.

Herr af Ugglas säger att han måste erkänna att han var motståndare till det ATP-system vi har i dag. Jag har inte kunnat tolka debatten på annat sätt – tyvärr – än så att både herr Strindberg och herr af Ugglas fortfarande är motståndare till det nuvarande ATP-systemet. Det innebär att moderata samlingspartiet fortfarande utgör ett hot mot nuvarande

Fredagen den
15 november 1974

*Om information till
riksdagen rörande
utländska trygg-
hetssystem och
skatteförhållanden*

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Jag skall inte heller förlänga debatten; den har pågått i ett par timmar snart. Men herr Strindbergs inlägg ger mig anledning till en mycket kort kommentar.

Herr Strindberg slutade sitt inlägg med att svartmåla en annan stor och viktig social reform i vårt land, nämligen tandvårdsförsäkringen. Vi får en debatt om den på torsdag i nästa vecka. Herr Strindberg är välkommen till den debatten. Jag skall därför inte ta upp någon diskussion om detta nu i eftermiddag. Men jag vill säga att jag verkligen upplevde herr Strindbergs inlägg som ett nytt försök till svartmålning.

Jag skall inte heller förlänga debatten genom några nya repliker till herr af Ugglas. Jag har konstaterat att den rapport som i somras gavs ut med så mycket buller och bång och reklam var en svartmålning. När vi nu har haft tillfälle att närmare gå in på den har det visat sig vilka orimliga resultat och slutsatser man har kommit till.

Jag skall inte heller, fru talman, ta upp den diskussion som förts här om en av våra verkligt portala reformer, ATP-reformen. Jag skall bara göra den här reflexionen: Var skulle vi ha stått i vårt land i dag utan ATP-reformen vad gäller tryggheten för miljoner människor men också vad gäller utveckling och framsteg? De resurser som vi tack vare ATP-systemet har kunnat skapa har betytt oerhört mycket för uppbyggandet av det svenska samhället under 1960- och 1970-talen.

Herr STRINDBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för inbjudan till debatten nästa torsdag. Jag lovar att infinna mig om jag lever och har hälsan.

Det är märkligt att socialministern använder ordet svartmåla när jag riktar en kritisk erinran mot tandvårdsförsäkringen. Jag trodde faktiskt att i ett samhälle som vårt, i en demokrati där det har rätt stor betydelse att de olika meningsriktningarna framför sina synpunkter på och sin kritik av den förda politiken, detta inte i varje sammanhang skulle betecknas som svartmålning. Jag betraktar det som en naturlig uppgift för en vaken opposition att peka på de fel och brister som finns.

Sedan frågade socialministern hur det skulle ha sett ut om vi inte hade fått ATP-systemet. Jag är övertygad om att vi i så fall hade haft ett system som hade garanterat alla människor samma trygghet som ATP-systemet ger. Det är min absoluta förvisning, i annat fall hade jag aldrig arbetat för det systemet.

Till sist vill jag bara säga till herr Nordberg att jag är medveten om att det fanns ett pensionsförslag 1958. Men vad jag talade om var 1957 års folkomröstning och den valrörelse som då tog slut. Det var ju detta som herr Nordberg var inne på.

Sedan kom både socialministern och herr Nordberg återigen in på att

om linje 3 skulle ha segrat i pensionsvalet 1957 skulle vi haft ett sämre system. Jag hävdar fortfarande att det är och förblir en teori och att det inte finns någon grund för det påståendet.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Herr Strindberg säger med stor emfas att i en demokrati skall man ha rätt att kritisera. Det skall man ha. Men det är skillnad på kritik och svartmålning. Herr Strindberg svartmålar tandvårdsförsäkringen i ett par korta formuleringar, och det reagerar jag mot.

Vilken skillnad förelåg inte mellan de olika systemen i förslagen till ATP! Vi har fått ett pensionssystem som är förankrat i samhället och i samhällsintressena, herr Strindberg, och inte i privata intressen. Det har varit av grundläggande betydelse för den enskildes trygghet och för utvecklingen i vårt land.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Bara ett mycket kort genmäle till herr Strindberg.

Jag tror att de som skall vara gladast över att det inte finns möjligheter att i praktiken göra en jämförelse mellan det nuvarande ATP-systemet och det system som moderaterna företrädde är moderaterna själva. Den jämförelsen skulle bli en hård dom över det systemet.

Herr STRINDBERG (m):

Fru talman! Till herr Nordberg: Detta är och förblir en subjektiv bedömning.

Jag tillät mig, herr socialminister, att peka på en enda punkt i tandvårdsförsäkringen som jag ansåg vara en brist. Omedelbart bedömde socialministern detta som svartmålning. Det är det som jag tycker är mycket egendomligt, eftersom vi faktiskt inom oppositionen har som uppgift att påpeka brister.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 137 till kulturutskottet och nr 182 till näringsutskottet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1946 och 1947 till lagutskottet.

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 157 och 158.

§ 6 Interpellation nr 159 ang. läget i Mellersta Östern

Ordet lämnades på begäran till

Fru JONÄNG (c), som yttrade:

Fru talman! Trots formell vapenvila och truppåtskillnadsöverenskommelser är Mellersta Östern fortfarande det område där risken för krig är ständigt närvarande. De senaste veckorna har kännetecknats av en ökande stridsverksamhet i området, och samtidigt har tonen mellan de inblandade parterna påtagligt skärpts. Man kan inte nonchalera de uttalanden som gjorts från såväl arabisk som israelisk sida om att riskerna för ett nytt krig i området är överhängande.

Ett nytt krig i Mellersta Östern vore ett direkt hot mot världsfreden. Därmed är situationen i området inte bara en angelägenhet för de direkt berörda staterna utan också för övriga nationer. Jag vet att Sverige och den svenska regeringen i Förenta nationerna och på annat sätt gör vad de kan för att söka bidra till att åstadkomma en varaktig och rättvis fred.

En rättvis fred är förutsättning för en varaktig fred. Frågan om en framtida fred i Mellersta Östern är med hänsyn till de utomordentligt komplicerade förhållanden som råder det stora stridsämnet mellan parterna i Mellersta Östern-konflikten. Vad är mest rättvist? Palestiniernas krav på ett återupprättat Palestina inom 1946 års gränser eller Israels krav på att få leva inom säkra och erkända gränser?

För egen del ser jag det som positivt att palestinerna nu på ett helt annat sätt än tidigare dragits med i diskussionerna om Mellersta Österns framtid – en framtid som i allra högsta grad berör också dem. Men detta innebär inte att frågan om en fredlig reglering av förhållandena i området mera påtagligt ryckt närmare.

Med hänvisning till det anförda och till statsministerns diskussioner nyligen i frågan ber jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern få rikta följande fråga:

Är statsministern beredd att inför riksdagen ge sin och regeringens syn på läget i Mellersta Östern och sin bedömning av möjligheterna att åstadkomma en rättvis och varaktig fred i området?

Denna anhållan bordlades.

§ 7 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 181 med förslag om skatteregler för aktiefonder, m. m.

§ 8 Anmälades och bordlades framställningen

Nr 24 Skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse med förslag till ändring i instruktionen för riksdagens förvaltningskontor

Finansutskottets betänkanden

Nr 31 i anledning av motion angående upphandlingen av sjöfrakts-tjänster

Nr 32 i anledning av motioner angående välfärdsräkningar m. m.

Nr 33 i anledning av motioner om utredning angående det enskilda sparandet m. m.

Nr 34 i anledning av motion om minskning av statligt och kommunalt egenregibyggande

Nr 35 i anledning av motioner angående dataverksamhet

Justitiekammarens betänkanden

Nr 30 i anledning av motioner om ändring av bestämmelserna rörande delgivning

Nr 31 i anledning av motion om utbyggnad av sjöpolisverksamheten

Lagutskottets betänkanden

Nr 32 i anledning av motion om en översyn av konkurslagstiftningen

Nr 33 i anledning av motion angående reglerna om skadestånd på grund av brott

Försvarsutskottets betänkanden

Nr 28 med anledning av motion om en reglering av försvarets transportflygningar för civila ändamål

Nr 29 med anledning av motion om kompletterande yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning i anslutning till rekryttjänstgöringen, m. m.

Nr 30 med anledning av motion om en permanent sjukvårdsskola inom försvaret

Socialutskottets betänkanden

Nr 36 i anledning av motioner om behörighetsbestämmelser för ålderdomshemsföreståndare och om planering av åldringvården

Nr 37 i anledning av motion angående individens okränkbarhet

Nr 39 i anledning av propositionen 1974:134 angående godkännande av vissa avtal med landstingskommunerna m. fl. om bidrag till psykiatrisk sjukvård

Kulturutskottets betänkanden

Nr 20 med anledning av motioner angående rundradio- och andra massmediefrågor

Nr 21 med anledning av motioner om kostnadsfri polisbevakning vid idrottsarrangemang

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 34 med anledning av motion angående forskning om smärtlindring vid förlossning

Trafikutskottets betänkanden

Nr 22 i anledning av motioner rörande trafiksäkerheten m. m.

Nr 23 i anledning av motion om elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge-Mora

Nr 24 i anledning av motioner rörande dels företagsetablering inom charterflyget, dels den interkontinentala chartertrafiken

Nr 25 i anledning av propositionen 1974:133 angående vissa medicinska körkortskrav m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 41 i anledning av motioner angående vissa frågor rörande lantbruksnämndernas verksamhet, m. m.

Nr 42 i anledning av motioner angående luftvård

Nr 45 i anledning av motioner angående ändringar av miljöskyddslagen.

Näringsutskottets betänkanden

Nr 45 i anledning av motion om lagstiftning mot brandfarliga textilier

Nr 47 i anledning av motioner i vissa frågor rörande skogsindustrin

Nr 48 i anledning av motion om förstärkning av läkemedelsindustrin

§ 10 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 1948 av fru *Fränkel* och herr *Henmark*

Nr 1949 av fru *Kristensson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:142 med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.

§ 11 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 346 Fru *Jonäng* (c) till herr utrikesministern angående svensk representation i internationell kongress med anledning av internationella kvinnoåret:

Vill statsrådet medverka till att Sverige blir representerat i den förberedande kommittén inför den internationella kongressen nästa år i Mexico i samband med det internationella kvinnoåret och efter vilka kriterier kommer delegater att utses från Sverige till kongressen?

Nr 347 Herr *Glimmér* (c) till herr finansministern om vidgad rätt till befrielse från mervärdeskatt på styckebyggda småhus:

Vill statsrådet medverka till att ansökningar om momsbefrielse för styckebyggda småhus, utan statliga lån, som inlämnas under 1974 men som på grund av för liten kvot icke under detta år erhåller lånebeslut ändå skall kunna erhålla befrielse från mervärdeskatt?

Nr 348 Herr *Strindberg* (m) till herr utbildningsministern angående förslag om utbildningsvägar i anslutning till gymnasieskolans vårdlinje:

När avser statsrådet framlägga förslag om utbildningsvägar i anslutning till gymnasieskolans vårdlinje, grenen barn- och ungdomsvård, och vilka förslag kan förväntas?

Nr 349 Herr *Wennerfors* (m) till fru statsrådet Leijon angående den s. k. lilla jämställdhetsdelegationens sammansättning:

Ämnar statsrådet vidtaga några åtgärder för att göra lilla jämställdhetsdelegationen ur könssynpunkt mera jämställd?

Nr 350 Herr *Siegbahn* (m) till herr statsministern angående statsministerns kontakter rörande konflikten i Mellersta Östern:

Är det riktigt att statsministern såsom framgår av tidningsrapporter sagt att han "rent principiellt ansåg att det i längden inte gick att undgå att träffa Arafat då ingen kan förneka att denne är det palestinska folkets ledare" och på vad grundar i så fall statsministern denna uppfattning?

Nr 351 Herr *Siegbahn* (m) till herr statsministern angående statsministerns kontakter rörande konflikten i Mellersta Östern:

Anser statsministern i likhet med vad vår ambassadör i Alger enligt tidningsrapporter hävdat, att det var bra att mötet med Arafat kom till stånd och att den algeriska presidenten Boumedienne gjort rätt som tvingat fram en konfrontation med Arafat och att detta var "en bra början"?

Nr 352 Herr *Siegbahn* (m) till herr statsministern angående innebörden av vissa uttalanden om stöd för Palestinaarabernas legitima rättigheter:

Är statsministern klar över vad arabledarna menar när de i olika kommunikéer i samband med officiella besök önskar inskjuta ett uttalande om stöd för Palestinaarabernas legitima rättigheter och delar i så fall statsministern denna uppfattning?

Nr 353 Herr *Romanus* (fp) till herr statsministern angående statsministerns kontakter rörande konflikten i Mellersta Östern:

Delar statsministern uppfattningen att "Boumedienne gjorde rätt som tvingade oss till en konfrontation med Arafat"?

Nr 354 Herr *Romanus* (fp) till herr utbildningsministern angående betygssättningen inom sjuksköterskeutbildningen:

Avser utbildningsministern att vidtaga några åtgärder beträffande betygssättningen inom sjuksköterskeutbildningen för att minska inslaget av godtycke och för att motverka en negativ inverkan från betygssystemet på undervisningssituationen?

Nr 123

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 17.01.

Fredagen den
15 november 1974

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert